

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

VII. De vitiis Religioni oppositis, ad irreligiositatem, seu defectum
spectantibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

CAPUT VII.

De vitiis religioni oppositis, ad irreligiositatem seu defensum spectantibus.

RESOLUTIO I. *Prima species irreligiositatis est tentatio Dei.*] De hac agit §. Thomas 2.2. quast. 97. per quatuor articulos, quorum 1. docet: tentare esse propriè experimentum sumere de eo qui tentatur, idque duobus modis posse fieri, nempe verbis, & factis; & quidem vel expressè, ut dum quis dicto, vel facto intendit experimentum sumere de aliquo; vel interpretativè quando scilicet, et si non intendat experimentum sumere, dicit tamen aut facit aliquid, quod ad nihil aliud videtur ordinabile, quam ad experimentum sumendum. Unde colligit 1. eum expressè verbis Deum tentare, qui ea intentione aliquid à Deo postulat, ut exploret Dei scientiam, potestatem, vel voluntatem: factis vero, quando per ea quæ facit, intendit experimentum sumere divinæ potestatis, sive pietatis; aut scientiæ. 2. Eum quasi interpretativè Deum tentare, qui et si non intendat de Deo experimentum sumere, aliquid tamen petit, vel facit ad nihil aliud utile, quam ad probandam Dei potestatem, vel bonitatem, vel cognitionem. 3. Quando propter aliquam necessitatem, vel utilitatem, quis se committit divino auxilio, in suis petitionibus, vel factis, hoc non esse Deum tentare, sed quādo hoc sit sine necessitate, vel utilitate. Unde in *responsione ad 2.* docet, Sanctos suis precibus miracula facientes, non tentare Deum: quia ex aliqua necessitate, vel utilitate moventur ad petendum divinæ potestatis effectum. Et idem affirmat in *responsione ad 3.* de prædicatoribus, interdum ex gravi causa, subsidia temporalia prætermittentibus, ut verbo Dei expeditius videntur.

Articolo 2. docet, tentare Deum ad hoc, ut ipse tentans agnoscat Dei virtutem, esse peccatum; si quis

T 3 autem

autem ad hoc experimentum sumat eorum , quæ ad divinam perfectionem pertinent , non ut ipse cognoscat , sed ut aliis demonstret , hoc non esse tentare Deum. Quia ratione Apostoli petierunt à Domino Act. 4. ut in nomine Iesu Christi fierent signa , ad hoc scilicet ut virtus Christi infidelibus manifestaretur.

In respōsione tamen ad 2. advertit , duplēcē esse cognitionem divinæ bonitatis , vel voluntatis : unam speculativam , aliam affectivam , seu experimentalem , dum quis experitur in seipso , gustum divinæ dulcedinis , & complacentiam divinæ voluntatis . Et quantum ad priorem , illicitum esse dubitare , vel probare utrum Dei voluntas sit bona , vel utrum Deus sit suavis : non autem quantum ad posteriorem , de qua intelligitur illud Psalm. 33. Gustate , & videte quoniam suavis est Dominus .

Articulo 3. docet , tentare Deum opponi virtuti religionis , quia finis religionis est , reverentiam Deo exhibere . Unde illa omnia quæ directè pertinent ad irreverentiam Dei , religioni opponuntur . Manifestum est autem quid tentare aliquem , ad irreverentiam ejus pertinet , nullus enim præsumit tentare eum , de cajus excellentia certus est . Unde sequitur , tentare Deum esse peccatum religioni oppositum . Est autem valde notandum quod habet in responsione ad 2. eum nempe qui ante orationem , animam suam non præparat , dimitendo si quid adversum aliquem habet , vel alias ad devotionem se non disponendo ; non facere quod in se est , ut à Deo exaudiatur , & ideo quasi interpretativè tentare Deum .

Articolo 4. docet . gravius esse superstitionis vitium , quam tentare Deum ; quia in peccatis quæ religioni adversantur , tanto aliquid gravius est , quanto magis divinæ reverentiæ adversatur . At superstitione magis divinæ reverentiæ adversatur , quam tentatio Dei : cùm supersticiosus protestetur errorem , excellentiæ divinæ

divinæ contrarium, eique per certitudinem adhæreat, qui vero Deum tentat, verbis, vel factis protestetur dubitacione in de divina excellentia.

Porro ex dictis duo colligi possunt. 1. Damnandā esse consuetudinem illam, qua quis olim à crimine objecto se purgare solebat ferro candente, vel aqua fervente. Nam præterquam quod ea reprobatur in jure canonico, manifestum est in illa contineri, saltem interpretativam temptationem Dei, cùm sine necessitate homo exponatur evidenti periculo. Neque refert, quod Numer. 5. mulier de adulterio suspecta purgaretur aquis amaris hoc enī si fiebat iussū Dei, qui in lege nova tale quid non præcepit. Quare ut constet de criminis, vel innocentia, non debeimus ad miracula recurrere, sed ad media humana, & ordinaria ad hoc ordinata: nempe probationes testium, juramentum, &c.

Collige 2. Tentationem Dei ex genere suo, esse peccatum mortale, quia gravis irreverentia erga Deum committitur, quod quis aliquam illius perfectionem, sine necessitate experiri velit. Posset tamen hoc peccatum esse veniale, vel si tentatio sit tantum interpretativa, neque materia adeò gravis sit, ut reddat actuū mortalem, qualis esset in purgatione prædicta, propter periculum cui homo se exponere: vel ob defectum plenæ deliberationis, si tentatio sit expressa.

RESOLUTIO II. Secunda species irreligiositatis, ad contemptum Dei spectans, est perjurium.] De hoc agit S. Thomas 2.2. qu. 98. per quatuor articulos, quorum 1. docet, falsitatem esse de ratione perjurii, quia cum actus morales ex fine speciem sortiantur, & finis juramenti sit dicti humani confirmatio, cui opponitur falsitas, quæ directè evacuat finem juramenti: hinc à falsitate præcipue specificatur perversitas juramenti, quæ perjurium dicitur: adeoque falsitas est de ratione perjurii. Hinc perjurium definiri potest, mendacium, juramento firmatum.

Nota ex responsione ad 3. Actus morales procedere à voluntate, cuius objectum est bonum apprehensum. Et ideo si falsum apprehendatur ut verum, erit quidem relatum ad voluntatē materialiter falsum, formaliter autem verum. Si autem id quod est falsum, accipiatur ut falsum, erit falsum & materialiter, & formaliter. Si verò id quod est verum, apprehendatur ut falsum, erit verum, materialiter & falsum formaliter. Unde in quolibet istorum casuum salvatur aliquo modo ratio perjurii, propter aliquē falsitatis modum. Sed quia in unoquoque potius est id, quod est formale, quam id quod est materiale, non ita est perjurus ille qui falsum jurat, quod putat esse verum, sicut ille qui verum jurat, quod putat esse falsum.

Articulo 2. docet, omne perjurium esse peccatum, quia jurare est Deum testem invocare: pertinet autem ad Dei irreverentiam, quod aliquis testem eum invocet falsitatis: quia per hoc indicat, vel quod Deus veritatem non cognoscit, vel quod falsitatem testificari velit. Et ideo perjurium manifestè est peccatum contrarium religioni, cuius est Deo reverentiam exhibere.

Nota ex responsione ad 4. Quod quia juramentum est actio personalis, ille qui de novo fit civis alicujus civitatis, non obligatur quasi juramento, ad servanda illa quæ civitas se servaturam juravit: tenetur tamen ex quadam fidelitate, ex qua obligatur, ut sicut fit socius bonorum civitatis, ita etiam fiat particeps omnium. Canonicus verò qui jurat se servaturum statuta, edita in aliquo collegio, non tenetur ex juramento ad servandum futura, nisi intenderit se obligare ad omnia statuta, præterita, & futura; Tenetur tamen ea servare, ex ipsa vi statutorum, quæ habent vim coercitivam, ex 1.2 quest. 96. art. 4.

Articolo 3. docet, perjurium secundum suam rationem, esse peccatum mortale, quia propter quod unumquodque tale, & illud magis: videmus autem ea

qua

quæ ex se sunt peccata venialia, vel bona ex genere, si in contemptum Dei fiant, esse peccata mortalia: unde multo magis quod de sui ratione pertinet ad contemptum Dei, est peccatum mortale. Perjurium autem de sui ratione importat contemptum Dei: ex hoc enim importat rationem culpæ, quia ad irreverentiam Dei pertinet. Unde manifestum est quod perjurium, ex sui ratione est peccatum mortale.

Notandum autem pro praxi, ex responsionibus ad argumenta, 1. eum qui non implet quod coactus juravit perjurium incurrit, & mortaliter peccare. 2. Eum qui jocosè pejerat, non vitare divinam irreverentiam, sed quantum ad aliquid magis augere; & ideo non excusari à peccato mortali. *Quod intellige,* modo jocus ille non excludat intentionem jurandi. 3. Eum reputari magis infamem ipso jure, qui frangit juramentum promisorium solemniter factum, quā eum qui in juramento assertorio falsum asseverat; quia in illius est potestate, postquam juravit, ut det suo juramento veritatem, quod non contingit in juramento assertorio.

Articolo 4. docet, eum non peccare, qui pro seipso tanquam persona privata, exigit juramentum ab aliquo, quem nescit falsum juraturum; secus vero si id sciat. Eum tamen non peccare, qui tanquam persona publica, exigit juramentum ab aliquo, secundum ordinem juris, ad petitionem alierius, sive sciat eum falsum juraturum, sive verum. *Quia* non tam ipse postulat juramentum, quam is ad cuius instantiam illud exigit.

Nota 1. Ex hoc discursu videri consequens, eum peccare, qui ut privata persona instat apud Judicem, ut aliquis juret, quem scit falsum juraturum. *Quod* tamen non caret difficultate, quia ex communī tentia, non est intrinsecè malum, petere ex gravi causa, juramentum ab eo quem probabiliter scimus pejeraturum: quia hoc non est inducere ad perjurium,

sed ad juramentum veritatis, quæ inducere mala non est, esto alter ex propria malitia ea abutatur, jurando falsum. Ut ergo ista concilientur, dic, S. Thomam loqui de eo, qui sine causa legitima peteret juramentum, ab eo quem sciret pejeraturum; vel qui determinatè ab eo exigeret, ut juraret, quod sciret esse falsum; quia sic directè ad peccatum induceret, quod semper malum est, & contra charitatem proximo debitam.

Notæ ex respons. ad 4. Licere quidem ejus, qui per falsos Deos jurare paratus est, juramentum recipere, non tamen licere eum inducere, ut per falsos Deos juret. Quæ postrema verba ita sunt accipienda; ut sit peccatum mortale, aliquem inducere ad jurandum determinatè, per falsos Deos, quia cùm ita jure, sit peccatum mortale, erit etiam mortale ad id directè inducere. Non tamen per se loquendo malum est, petere simpliciter juramentum ab eo, quem constat iuraturum per falsos Deos: quia hoc est petere rem licitam, quæque potest debite fieri, si nimis illi juret per verum Deum, ut potest. Quòd autem illi juret per falsos Deos, id est, præter intentionem petentis, qui non tenetur cum proprio damno, vitare peccatum alterius.

RESOLUTIO III. Tertium vitium ad irreligositatem pertinens est, sacrilegium, quo rebus sacra interventia exhibetur.] De hoc agit S. Thomas 2. i. quest. 99. per quatuor articul. quorum 1. dicit, sacrilegium esse rei sacrae violationem, quia sacrum dicitur aliquid ex eo, quòd ad divinum cultum ordinatur; sicut autem ex eo quòd aliquid ordinatur in finem bonum, fortitudo rationem boni; ita etiam ex hoc quòd aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur quoddam divinum, & sic ei quædam reverentia debetur, quæ referuntur in Deum: & ideo omne illud quod ad irreverentiam rerum sacrarum pertinet, ad injuriam Dei spectat, habetque rationem sacrilegii.

Articulus

DE JUSTITIA. CAP. VII. 443

Articolo 2. docet, sacrilegium esse speciale peccatum quia ubicumq; invenitur specialis ratio deformitatis, ibi necesse est quod sit speciale peccatum: quia species cuiuslibet rei præcipue attenditur secundum rationem formalem illius, non autem secundum materiam, vel subjectum. In sacrilegio autem invenitur specialis ratio deformitatis, quia scilicet violatur res sacra per aliquam irreverentiam. Et ideo est speciale peccatum, & opponitur religioni.

Articolo 1. docet, species sacrilegii distingui secundum diversitatem sanctitatis rerum sacrarum: tanto enim est gravius sacrilegium, quanto res sacra in qua peccatur, majorem obtinet sanctitatem. Tribui autem sanctitatem & personis sacris, & locis sacris, & rebus quibusdam aliis sacris adeoque generatim tres sacrilegii species distingui posse.

Nota, ad 1. Speciem sacrilegii pertinere, violationem votorum personalium, verberationem personæ Ecclesiastice, exactiōem gabellarum, & tributorum à personis Ecclesiasticis &c. Ad 2. actiones profanas in templis editas, ut nundinationes, peccata speciale fœditatem continentia, ut sunt effusio sanguinis, vel semenis, furtum, &c. Itemque violentiam abstractiōnem personæ ē templo, ad quod tanquam ad asylum configuerat. Ad 3. abusum Sacramentorum, maximè vero Eucharistie, vasorum, & ornamentorum sacrorum profanationem: Imaginem, vel reliquiarum conculcationem, & fractionem in contemptum Religionis factam. &c.

Dixi, maximè vero Eucharistiæ: irreverentia enim contra Eucharistiam, est sacrilegium gravissimum inter ea quæ committuntur contra res sacras, ut indicat S. Thomas *prædicto art. 3.* Aliqui tamen non improbabiliter existimant, peccatum illud constitui in majori specie irreligiositat̄, quam sit sacrilegiū: quia Eucharistia est sancta, sicut ipse Deus, unde ei debetur latitia, sicut Deo, & Christo in propria specie.

specie. Et consequenter irreverentia contra Eucharistiam, erit propriè irreligiositas erga Deum, & personam ipsam Christi. Poterit verò dici sacrilegium, concomitanter, quatenus est contra reverentiam debitam speciebus consecratis ; quæ sunt res sacrae.

Dixi etiam, Imaginum, & reliquiarum: ista enim possunt considerari, ut sunt instrumenta quædam divini cultus, qua ratione ponuntur inter res sacras ad religionem spectantes. Unde cum ut sic ad Deum referantur, sicut honor iis exhibitus ad religionem pertinet: ita vice versa eorum profanatio est vitium religioni oppositum, nempe sacrilegium contra res sacras. Si tamen prædicta considerentur, ut sanctos referunt, vel ut sunt partes eorum, ibi sistendo, hoc modo pertinent ad observantiam sanctis debitam, quæ dulia appellatur, estque virtus inferior religionis, ac proinde eorum contemptus, sub eo respectu, non est sacrilegium, sed peccatum inferius contra duliam.

Articulo 4. docet, in poenitibus infligendis duo esse consideranda 1. æ qualitatem, ad hoc ut pena sit justa, ut scilicet in quo quis peccat, per hoc torqueatur, ut dicitur Sap. 11. Et hoc modo convenientem penam sacrilegi, qui sacris injuriam infert esse excommunicationem, per quam à sacris arceatur. 2. Utilitatem, ut scilicet peccans à peccato arceatur; sacrilegum autem qui sacra non reveretur, non arceri sufficienter à peccando per hoc, quod ei sacra interdicuntur, de quibus non curat, adeoque secundum leges humanas adhiberi capitum penam: secundum verò statuta Ecclesiae, quæ mortem corporalem non infligit, adhiberi penam pecuniariam, ut saltem penitentibus homines à sacrilegiis arceantur.

RESOLUTIO IV. Quartum vitium irreligiositatis quo res sacre violantur, est simonia.] De hac agit S. Doctor 2. 2. quest. 100. per 6. articulos, quantum 1. docet, simoniā esse, studiosam voluntatem emendi

DE JUSTITIA CAP. VII. 449

emendi vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali
annexum: probatque triplici ratione, hoc esse grave
peccatum, 1. Quia res spiritualis non potest aliquo
terreno pretio compensari 2. Quia id non potest de-
bita esse venditionis materia, cujus venditor non est
dominus. Prælatus autem Ecclesiæ non est dominus
spiritualium rerum sed dispensator 3. Quia venditio
repugnat spiritualium origini, quæ ex gratuita Dei
voluntate proveniunt.

Ut autem prædictam definitionem melius intel-
ligas, Nota 1. Simoniam dici voluntatem, quia sicut
religio est in voluntate, ita & vitia ei opposita, qua-
lis est simonia. 2. Studiosam, quia fit ex deliberatio-
ne. 3. Emendi, vel vendendi, quibus verbis intelligi-
tur omnis contractus non gratiosus, id est quo res
spiritualis cum aliqua re pretio estimabili commu-
tatur. 4. Aliquid spirituale, id est, donum supernatu-
rale, sive tale sit essentialiter, ut gratia sanctificans,
dona Spiritus sancti. &c. sive causaliter, ut sacramen-
ta, & officia Ecclesiastica, sive effectivè, quod scilicet
habeat ordinem effectus ad prædicta dona superna-
turalia, qualia sunt actus ipsi gratiarum, ordinum
& officiorum Ecclesiasticorum 5. additur, vel spiri-
tuali annexum, quæ particula intelligitur de anne-
xis spirituali causaliter, nempe sacramentis, & offi-
ciis Ecclesiasticis. Idque vel antecedenter, qualia
sunt vasa sacra, ornamenta, aliaque necessaria ex in-
stitutione Ecclesiæ, ad rectam sacramentorum ad-
ministrationem. Itemque jus patronatus, præfenta-
tiones, electiones, collationes, aliaque id genus quæ
ad beneficia Ecclesiastica ordinantur. Vel concomi-
tanter, ut labor qui in Sacramentorum administra-
tione, vel in officiorum Ecclesiasticorum usu susci-
pitur. Vel consequenter, ut sunt beneficia Ecclesi-
astica, quæ supponunt officium divinum cuianne-
stuntur.

Nota 2. Simoniam vulgo dividi in mentalem, con-
ventionalem, & realem. Mentalis duplex est, alia

enim consistit in solo proposito interno committendi simoniam, alia vero, præter voluntatem simoniacam, addit externam actionem dandi, & recipiendi ; in qua tamen malitia simoniæ non appareat. Et in hoc sensu posteriori agitur hic de simonia mentali, cum ea numeretur inter vitia externa, quæ exterius consummantur, & jura de actibus merè internis non judicent. Simonia conventionalis est illa, in qua intercedit pactum vel expressum, vel tacitum dandi temporale pro spirituali; quod tamen adhuc executioni mandatum non est ex parte dantis, aut recipientis. Realis denique non modo conventionem, sed etiam plenam illius exequitionem complectitur.

RESOLUTIO V. *Simonia variis modis committi potest.*] HOC explicat S. Doctor sequentibus articulis. Nam in 2. Docet, accipere pecuniam, vel aliquid aliud pecunia æstimabile, pro spirituali sacramentorum gratia, esse crimen simoniæ, quod nulla consuetudine potest excusari; quia consuetudo non præjudicat juri naturali, vel divino. Accipere autem aliquid ad sustentationem eorum, qui sacramenta Christi ministrant, secundum ordinationem Ecclesiæ, & consuetudines approbatas, non esse simoniam, neque peccatum; quia non sumitur tanquam premium mercedis, sed tanquam stipendium necessitatis.

Unde in responsione ad 1. Monet, quia nullo modo est peccandum, pro eodem esse habendum, si Sacerdos absque pretio baptizare non velit, ac si non esset qui baptizaret. Et in responsione ad 2. Sacerdotem non accipere pecuniam, quasi premium consecrationis Eucharistæ, vel Missæ decantandæ: hoc enim esset simoniacum, sed quasi stipendium sive sustentationis. Et in responsione ad 3. Pecuniam non exigat ab eo qui absolvitur, quasi premium absolutionis, sed quasi poenam culpæ præcedentis, pro qua fuit excommunicatus. Et in responsione ad 6. Dare pecuniam pro matrimonio, in quantum est nature officii,

licitum

licitum esse; in quantum vero est Ecclesiae sacramen-
tum illicitum esse.

Articolo 3. Similiter docet, vendere, aut emere
quod spirituale est, in actibus spiritualibus esse simo-
niacum: sed accipere, aut dare aliquid pro sustenta-
tione ministrantium spiritualia, secundum ordina-
tionem Ecclesiae, & consuetudinem approbatam, li-
citet esse: modo desit intentio emptionis, vel ven-
ditionis, & aliquid ab invitis non exigatur, per sub-
tractionem spiritualium, quae sunt exhibenda; hoc
enim haberet quandam venditionis speciem. Addit
tamen spiritualibus gratis prius exhibitis, licet pos-
se statutas & consuetas oblationes, & quoscunque
alios proventus exigi a nolentibus, & valentibus sol-
vere authoritate superioris interveniente.

Unde in responsione ad 2. Monet, predicantibus
& Deum laudantibus, in celebratione divini officii,
sive pro vivis sive pro mortuis, aliqua dari tempora-
lia, non quasi pretium, sed quasi sustentationis sti-
pendium. Et in respons. ad 3. ait, eum cui committi-
tur spiritualis potestas, qui que pro sua sustentatione,
statuta stipendia habet ex redditibus Ecclesiae, ex offi-
cio obligari ad usum potestatis sibi commissae, in spi-
ritualium dispensatione; adeoque pro tali usu non
posse aliquid accipere. Item eum qui habet scien-
tiā & non suscepit cum hoc officium ex quo obli-
getur aliis usum scientiae impendere, licet posse
pretium suae doctrinæ, vel consilii accipere: non
quasi veritatem, aut scientiam vendendo, sed veluti
opera suas locando. Si autem ex officio ad hoc tene-
tur, quales sunt illi quibus confertur beneficium, ut
clericos Ecclesiae, & pauperes doceant, non posse do-
ctrinam vendere, seu pretium pro ea accipere. In re-
spons. vero ad 4. Advertit, pro ingressu monasterii
non licere aliquid exigere, vel accipere quasi pre-
tium; licet tamen esse aliquid recipere, pro victu
personæ in Monasterio recipienda, si ad hoc non
sufficiunt opes Monasterii.

Artic.

Articulo 4. Duo tradit. i. Id quod est annexum spiritualibus, quasi ab iis dependens, seu consequenter ut sunt beneficia, ex supradictis, non posse vendi; quia cum ejusmodi annexa nequeant esse sine spiritualibus, iis venditis, intelliguntur etiam spiritualibus venditioni subjici. Docet 1. Quæ sunt annexa spiritualibus, inquantum ad ea ordinantur, seu antecedenter, sicut jus patronatus, quod ordinatur ad presentandum clericos, ad Ecclesiastica beneficia; vas sacra, quæ ordinantur ad sacramentorum usum, aliquo modo vendi posse, sicut non inquantum sunt spiritualibus annexa.

In responsione vero ad 3. monet 1. Jus patronatus per se vendi non posse, vel in feudum dari, sed transferre cum villa quæ venditur, vel conceditur. Monet 2. Simoniam committi ab Episcopo, si ab eo cui beneficium confert, requirat sibi aliquid exhiberi, de fructibus illius beneficii. Non tamen si antequam beneficium conferat, curet aliquid subtrahi de fructibus beneficii conferendi, ut in pios usus convertatur.

Verum ut hæc doctrina clarior evadat, quædam hic observanda sunt 1. In beneficio tria esse distinguenda, nempe titulum quo beneficium habetur, jus ob talēm titulum, percipiendi fructus ex rebus Ecclesie, & fructus ipsos qui percipiuntur. 2. Ex his tribus primum, cum sit officium quoddam spirituale, seu ad spiritualia exercenda ordinatum, ex jure ipso naturæ vendi non posse; tertium vero posse vendi, non modo jure naturæ, sed etiam positivo ut satis potest intelligi ex dictis supra, ubi de decimis. 3. Ex probabiliori sententia, secundum illud in quo proprie, & formaliter ratio beneficii consistit, jure naturæ esse invendibile: quia beneficium non datur nisi propter officium, sive titulum spirituale, quare non tantum officium, sed etiam beneficium ipsum videtur esse quid spirituale, adeoque vendi non potest. Confirmatur, quia jus percipiendi fructus, cum intrin-

intrinsicè fundetur in officio spirituali , non potest perfectè sine illo estimari , vel intelligi: quare propter reverentiam rei spirituali debitam , jus ipsum naturæ prohibet , ne vendatur. Quod a pari extendum est ad pensiones , quæ dantur titulo spirituali. Hinc autem collige , Summum Pontificem non posse vendere beneficia , aut super hoc dispensare , cum ex dictis lib. 1. cap. 2. in iis quæ ad jus naturæ spectant , dispensare nequeat. Potest tamen absque peccato , jus illud percipiendi fructus beneficii , veluti materialiter acceptum , seu non etiam transferendo titulum spiritualem , ex causa rationabili vendere , ut ex iis quæ hujus libri cap. 3. de decimis observavimus , colligi potest. At vero persona privata non potest vendere alteri beneficium , sive quoad spiritualem titulum , ut à fortiori patet ex jam dictis; sive etiam quoad temporale emolumenntum , cùm hoc à titulo spirituali separare nequeat.

RESOLUTIO VI. *Simonia variis modis circa beneficiorum resignationem , & permutationem committi potest.]* AC primò in resignatione beneficij committitur simonia , tum quando quis renunciat beneficio , pro accepta pecunia ; tum quando beneficij resignatio fit in manibus Ordinarii , in favorem tertii , adjecta seilicet conditione , ut aliter non fiat : hoc enim iure Ecclesiastico prohibitum est , tanquam redolens speciem quandam hæreditariæ successionis ; adeoque ejusmodi resignatio non nisi in manibus summi Pontificis validè , & licite fieri potest. Etsi illicitum non sit , facta purè & simpliciter , seu sine ulla conditio-
nem aut pacto , resignatione in manibus Ordinarii , eum rogare ut tali personæ dignæ beneficium con-
ferat . Tum quando sub specie permutationis , resig-
nationis fiunt coram Ordinario ; ut si Titius renun-
ciet beneficio , in favorem nepotis Sempronii ; & vi-
cissim Sempronius , in favorem nepotis Titii : hæc
enim non est pura commutatio , sed mixta cum re-
signatione facta in favorem tertii , quam Ordinarius
valit.

validare non potest. Tum quando resignatio in favorem tertii facta, sit cum regressu aut cum accessu, aut cum ingressu. Dicitur fieri cum regressu quando resignanti qui habet titulum, & possessionem beneficii, datur facultas redeundi ad beneficium, si resignatio supervixerit. Cum accessu, quando alicui, qui ob praesens impedimentum, non est capax beneficii, datur facultas accedendi propria authoritate ad beneficium, statim atque impedimentum ablatum erit. Cum ingressu vero, quando habens titulum beneficii, nondum tamen illud possidens, accipit facultatem redeundi ad beneficium, & possessionem illius obtinendi, ex hypothesi quod resignatarius prius moriatur.

Deinde in permutationibus beneficiorum simonia contingit *Primo*, quando permutatio fit sine authoritate superioris, qui non modo est summus Pontifex, sed etiam Episcopus, aliquae habentes jurisdictionem Episcopalem, modo beneficia Papae reservata non sint. Non tamen peccatum est, tractare de tali permutatione facienda, & concludenda authoritate superioris, aut etiam conventionem concludere, sub conditione expressa, quod superior eam approbaverit.

Secundo simonia est, permutare propria authoritate beneficium, cum pensione aut portione praestimoniiali. Non tamen si talis permutatio fiat cum approbatione Ordinarii, & quæstio sit de pensione clericali, quæ in titulum beneficii erecta est quia cum talis pensio verum sit beneficium, nihil impedit quin possit Ordinarius, illius permutationem cum beneficio approbare. Quanquam secus dicendum sit de permutatione beneficii, cum pensione etiam clericali, non erecta in beneficium; eo quod exjure communi, non potest Episcopus approbare beneficii resignationem, factam in favore in tertia persona; nisi ea rendat ad commutationem beneficii dimissi cum alio beneficio.

Tertio

Tertio simonia committitur, quando in permutatione beneficij dignioris, cum minus digno, datur pecunia in compensationem inæqualitatis illius spiritualis; quia hoc est dare preium pro re spirituali, modo ex probabilior & tuiori sententia, simonia cum est, prius beneficia quoad redditus inæqualia, pure & simpliciter permutare, absque respectu ad eorum possessiones. Deinde vero per alium contrarium, permutare ipsas possessiones, earumque inæqualitatem data, & accepta pecunia ad æqualitatem reducere: quia cum possessiones etsi temporales, titulo spirituali conjunctæ sint, qui eas vendi censetur spirituale vendere. Quare cum divisio possessionum i titulo spirituali, jure canonico prohibita sit ea non nisi Papæ authoritate fieri potest. Quoniam conguentius viderur, ut compensatio prædicta fiat, impositione pensionis in beneficium pinguis, quam pecunia numerata, quod etiam in praxi communiter observari solet à Romanis Pontificibus.

Ubi nota, etsi ordinariè non possint Episcopi beneficia conferre, cum impositione pensionis; quia beneficia Ecclesiastica integra, & sine fructuum diminutione, iuxta canones conferri debent: interdum tamen his competere facultatem, beneficio imponendi pensionem aliquam moderatam, ut ad fructus adquendos in permutatione beneficiorum, & quando id necessarium est ad sustentationem resignantis, vel ad compositionem liris, modo talis pensio non imponatur, nisi ad vitam pensionarii.

Quarto contingit simonia in permutatione beneficiorum, quando permutantes inter se propria auctoritate paciscuntur, ut verbi causa eorum alter omnes expensas faciat, quæ requiruntur ad expeditiōnem bullarum utriusque beneficij: hoc enim, & similia pacta onerosa, sine consensu superioris facta, reprobantur ut simoniaca.

Quinto, etsi illicitum non sit, privata auctoritate simpliciter renunciare liti, quæ inter duos mota

mota est, ratione beneficiorum quæ possident; erit tamen simonia si litigantes transigant, ut vicissim alterius beneficium accipiat: quia hic intervenit beneficiorum permutatio, quæ non nisi auctoritate superioris fieri potest. Et idem dicendum est, quando lite orta super duo beneficia, litigantes paciscuntur inter se, ut unus unum possideat, & alter alterum. Item quando lite mota super uno beneficio, datur aliud beneficium litiganti, ut à lite abstineat; in his enim casibus habet locum quædam permutatio, aut renuntiatio quæ superioris auctoritatem exigit.

Nota generatim quamcunque transactionem in materia beneficiali, jure canonico esse prohibitam, nisi fiat auctoritate superioris: ad transactionem autem tria requiri. 1. Ut res de qua agitur, sit dubia, quia si jus esset clarum ex una parte, ea censeretur, vexationem redimere, potius quam transigere. 2. Ut ex utraque parte onus aliquod imponatur, quia alias esset donatio, non transactio. 3. Ut conventio sit, ad item componendam.

RESOLUTIO VII. *Ad redimendam vexationem in jure acquisito, licet aliquid temporale dare, non in jure acquirendo.*] ITA sumitur ex S. Thom. 2.2. quest. 100. art. 2. ad 5. Ubi hæc habet. Dicendum quod antequam alicui acquiratur jus in Episcopatu, vel quamcumque dignitate, vel præbenda, perelectionem, vel provisionem seu collationem, simoniacum esset adversantium obstacula pecunia redimere: sic enim per pecuniam, pararet sibi viam ad rem spiritualem obtinendam. Sed postquam jus alicui iam acquisitum est, licet per pecuniam inusta impedimenta removere. In quibus verbis continentur duas regulæ ab omnibus admissæ, breviterque hic explicandæ.

Prior est, quando aliquis jus acquisivit in beneficium, aliamve rem spiritualem, non esse simoniam, dare aliquid temporale, ad redimendam inustam vexatio-

vexationem, quæ ad tale jus tollendum infertur. *Ratio est*, quia tunc temporale non datur pro spirituali, hoc enim jam habetur ut supponimus: sed ut viteretur inusta vexatio, quod est quid temporale, & pretio estimabile.

Notandum tamen ut redemptio vexationis in jure acquisito licita sit, requiri 1. Ut jus sit certum & indubitatum, quale censetur quando à peritis communiter judicatur præcipuum. 2. Ut jus illud sit plenum, & non tantum inchoatum: unde etsi qui ritè electus est, sed nondum confirmatus, possit redimere vexationem, qua in ipsa electione injustè vexatur: non tamen eam qua futuræ ipsius confirmationi impedimentum apponitur. Quia in priori modo redemptionis, non acquiritur aliquid spirituale, sed quod acquisitum jam est conservatur: in posteriori vero, paratur via ad novum jus spirituale per pecuniam obtinendum, quod planè illicitum est. 3. Ut vexatio sit inusta, quia si justa sit, sequitur eum qui vexatur, non habere jus satis firmum, adeoque per pecuniam redimendo vexationem, acquirere firmatatem juris dubii, quod sine simonia fieri non potest. 4. Ut quod datur ad redimendam vexationem injusti sit quid temporale: si enim pro tali redemptione, quæ est temporalis, pretioque æstimalis, daretur aliquid spirituale, committeretur simonia: ut si ille qui vexatur in beneficio pinguiori, daret minus pingue.

Posterior regula est, simoniam committi, quando datur pecunia, vel aliquod æquivalens, ut quis ante jus acquisitum ad beneficium, aliamve rem spiritualem redimat justam vexationem, qua impeditur netale jus acquirat, *Ratio est*, quia ea non est propria vexatio, sed justum impedimentum quod alicui objectur ne beneficium consequatur. Quare dans pecuniam ad tollendum tale impedimentum, censetur immediatè emere tale beneficium, ad quod per pecuniam viam sibi parare vult.

Quares

Quare, an si vexatio illa, qua jus acquirendum impeditur, sit injusta, liceat eam pecunia redimere. *Respondeo* cum distinctione nam si vexans injustè obesse quidem potest, non tamen prodest, licet vexationem redimere: quia hoc aliud nihil est quam emere liberationem ab injuria, quod nullo iure illicitum est: si vero non modo obesse, sed etiam professe potest, ut si sit de numero electorum, sicut licet vexationem pecunia redimere, ut constat ex praxi, quæ tales redemptiones ut simoniacas damnant, quia eo modo directè paratur via ad consequitionem beneficii.

Unde colligitur 1. Non esse illicitum subornare subornatorem, dando ei pecuniam eo fine, ut non amplius corrumpt electores; esse tamen illicitum dare ea intentione, ut electores moveat ad electionem illius, qui dat pecuniam. 2. Non dicere ad redimendam vexationem, dare pecuniam concurrentibus ad electionem, presentationem, nominationem, confirmationem, aut collationem, antequam obtineatur jus illis correspondens, quia per illa confertur jus spirituale, quod sine simonia emi non potest. Hocque extendendum ad eos, qui possunt professe quoad possessionem, si ipsum jus in dubium vocetur: quia sic daretur pecunia, non tantum pro possessione, sed etiam pro jure spirituali, cui possessio annexa est. Licet tamen redimere injustam vexationem, qua quis post plenum jus acquisitum, injustè à possessione impeditur, & multò magis si post justam & pacificam alicuius temporis possessionem, conetur quis illum injustè ab ea dejicare.

RESOLUTIO VIII. *Non licet dare spiritualia promunere quod est à manu, vel ab obsequio, vel à lingua.] ITA S. Thomas quæstionis citatae art. 5. quod ut intelligas. Nota triplex hic à Theologis distingui munus jam memoratum. Per munus à manu intelligitur pecunia, & quicquid est pretio assimilabile, per mu-*

nus

nos ab obsequio intelligitur, obsequium alicui exhibitum: & per munus à lingua intelliguntur preces, & supplicationes factæ in favorem alicujus. Hoc postero

Dico 1. Certum esse simoniam committi, quando datur beneficium pro munere à manu, quia sic spirituale, datur pro temporali, ut supra diximus. Unde non tantum simonia est, quando datur beneficium pro pecunia numerata, aut numeranda, sed etiam quando datur pro re aliqua quacunque, pecuria estimabili, verbi causa, pro domo, pro torque, pro equo, &c.

Non tamen est simonia, si munus aliquod offers collatori, ad ineundam illius gratiam, ut postea ex simicitia aut gratitudine beneficium tibi conferat; siquidem ad simoniām acquiritur, ut spirituale detur pro temporali, ex obligatione justitiae: Verum factō hoc in praxi periculōsum esse tam ex parte dantis quam ex parte recipientis: & in foro externo facile prauiti possē, adesse pactum aliquod tacitum, vel saltem affectum simoniacum.

Hic autem notandum est, non esse simoniam, ex gratitudine, & ad satisfaciendum obligationi quam vocant antidotalem, dare beneficium, aliudvè donum spirituale ei, à quo munus aliquod temporale accepimus; non tamen posse sine simonia, ejusmodi obligationem deduci in pactum, ita ut qui beneficium temporale ab aliquo accipit, obligetur ex justitia, ad vicissim conferendum illi ex gratitudine, donum aliquod spirituale: hoc enim à parte rei aliud nihil est, quam vera commutatio rei spiritualis, cum temporali, sub ficto nomine donationis gratuitæ concepta. Siquidem ut donatio sit gratuita, nulla debet obligatio imponi donatario: at in dicto casu oppositum contingit, quare ea non est datio gratuita, sed onerosa adeoque à commutatione minimè distincta. Alias æquè dici posset, esse donationem gratuitam, quando Petrus fingit se dare gratis

gratis Paulo equum: ea tamen lege, ut vicissim Paulus se obliget, ad dandam Petro vestem: sanè nemo non videt donationem illam, non nisi verbo tenus esse gratuitam: cùm per obligationem Paulo impositam, ratio doni gratuitati destruatur. Dicendum etiā erit in emptione beneficiorum simoniam non committi, nisi ex ignorantia contrahentium: quia poterit quis numerata pecunia obligare collatorem, ad conferendum sibi beneficium, modo fingat se talem pecuniam dare gratis, simulque non intendat obligare collatorem ad conferendum beneficium ex justitia, sed tantum ex gratitudine. Ista autem admitti non possunt, cùm palliatam, ne dicam expressam simoniam contineant.

Dices, qui beneficium accepit, tenetur ex naturali gratitudine ad remunerationem faciendam: ergo et si ex pacto ad idem obligetur, non imponitur illi nova obligatio. Unde tale pactum non debet censer nerosum, aut pretio estimabile, adeoque nec simoniacum. *Respondco* negando consequentiam, tum quia etsi qui donum accepit, teneatur ex gratitudine vicissim aliquid dare; non tamen speciatim tenetur dare beneficium Ecclesiasticum, aut aliquid hujusmodi; tum quia licet teneretur dare beneficium, ea obligatio non esset nisi naturalis, cui non satisfacendo, esset tantum ingratus; et quando additur pactum, jam obligatur civiliter, & ex justitia ad conferendum beneficium; ac proinde nisi conferat, reus est iniustitiae. Sic autem patet, per novum illud pactum grave onus, pretioque estimabile imponi, contra statuta Ecclesiæ.

Dico 2. Esse simoniam, dare beneficium aut aliquid aliud spirituale, propter minus ab obsequio, seu in compensationem obsequii exhibiti; quia cùm tale obsequium sit pecunia estimabile, & mercedem temporalem mereatur ex justitia: hoc est dare beneficium, pro remissione debiti pecuniarii, quod profsus illicitum & simoniacum est: Quæ ratio & quæ proce-

procedit, sive obsequium sit turpe, sive honestum, modo tale sit, ut teneatur quis ex justitia illud compensare: adeoque beneficium conferat, ad extinguendum tale debitum. At neque necesse est, ut obsequium sit temporale, quia si ratione obsequii spiritualis debetur justum sustentationis stipendium, simonia est dare beneficium, ut ejusmodi debitum, quod est temporale, remittatur.

Non tamen est simonia, excluso omni pacto, servire Episcopo ad consequendam illius benevolentiam, & ex ea sperare beneficium: quanquam hoc in praxi periculosum videatur, ut ex dictis colligi potest. Neque etiam si Prælatus, soluta famulo justa mercede, quam illi ob præstata obsequia, ex justitia debet, ei conferat aliquod beneficium, ad quod est idoneus, quia talis collatio amicitiae, non mercedis titulo fiet.

Quæres 1. An sit simonia, conferre aliquod beneficium cum onere exhibendi obsequium temporale, verbi causa, ob legendam Theologiam, vel Grammaticam. *Respondeo* cum distinctione: nam vel onus illud annexum est beneficio, vel non, si primum, non est simonia conferre beneficium cum tali onere, ut satis constat ex praxi Ecclesiæ, quia videmus dari beneficia cum onere docendi, cantandi, exercendi officium sacrissæ &c. *Etratio* est, quia hoc non tam est dare beneficium pro onere, quæcum cum onere quatenus quælibet res transit cum onere ei annexo: aut certè onus illud non habet rationem pretii, sed tantum operis cuiusdam, pro quo datur stipendium simul cum spirituali ministerio. Si secundum collatio beneficii non caret labore simoniæ, quia onus impositum pro fururo tempore, non minus habet rationem pretii, justamque compensationem meretur, quæcum obsequium antea exhibitum, pro quo tamen beneficium dare non licet, ut patet ex dictis. Verum id non impedit quin possit. Prælatus salva conscientia, dare beneficium alicui sub spe, quod ab

illo posteà ex amicitia , aut gratitudine obsequium aliquod recipiet , ut etiam ex precedentibus perspicuum manet .

Quæres 2. Quid dicendum sit de obsequio spirituali. Respondeo 1. Dare beneficium pro spirituali obsequio jam exhibito, in duobus casibus esse simoniam, nempe tum quando tale obsequium resolvitur in temporale, quod contingit, quando exhibetur non quidem gratis, nec cum onere orto ex pacto, sed cum eo quod ex jure ipso naturæ imponitur, dandi sufficiemt sustentationem obsequia exhibenti. Jam enim debetur stipendium, quod beneficii collatione compensari non potest. Tum quando ante obsequium spirituale præstitum, initum est pactum conferendi beneficium, in compensationem talis obsequii: licet enim commutatio rei spiritualis, cum spirituali, non sit jure naturæ simoniaca, est tamen spe-ctato jure Ecclesiastico, juxta quod beneficia, aliaque spiritualia debent conferri absolute, non autem sub conditione alicujus obligationis personalis. Unde

Respondeo 2. Esse simoniam, contra jus Ecclesiasticum, dare beneficium propter obsequium spirituale exhibendum, quod ipsi beneficio annexum non est, & imposita ex pacto, obligatione illud exhibendi: ut si conferens beneficium alicui, eum obliget ad celebrationem tot sacrorum, vel aliquid simile: secus dicendum est, si tale onus beneficio jam annexum sit, vel de novo à superiori legitimo ei annexatur, quādiu vacat; ut à fortiori ex dictis, de onere temporali beneficiis annexo, colligi potest.

Dico 3. Dare beneficium propter munus à lingua, seu ob preces aliasve intercessiones, interdum esse simoniām, alias non Est quidem simonia, tum quando Prælatus confert beneficium alicui ea lege, ut pro illo preces adhibeat, verbi causa, apud Principem, tum quando promittit beneficium, sub conditione adhibendi preces; tunc enim preces adhibita sunt munus

DE JUSTITIA CAP. VII. 459

munus respectu conferentis, aut promittentis beneficium, suntque aliquid pretio estimabile.

At vero non est simonia, si reges Prælatum, ut aliqui conferat beneficium, aut si Prælatus ipse ob preces beneficium conferat, modo absit pactum aut promissio præcedens; siquidem id non impedit gratuitam collationem beneficii, cum preces, sic spectatæ, non habeant rationem pretii, quo aliquid emitur, ut patet ex usu communi. Aliunde vero ejusmodi collatio non prohibetur jure Ecclesiastico, cum preces directæ ad collationem, non sint munus respectu illius, sed respectu ejus in cuius gratiam beneficium postulatur: adeoque non debeant reduci ad munus à lingua, quod inter pretia simoniae solet constitui.

RESOLUTIO IX. *Varia sunt pœnae simoniaci.* Nonnullas numerat S. Doctor art. 6. dicens 1. Pœnam condignam simoniaci esse, ut iis bonis privetur, quæ per simoniam acquisivit, quia nullus potest licetē retinere, quæ contra voluntatem domini acquisivit. Dominus autem, cuius Prælati sunt dispensatores ordinavit ut spiritualia gratis darentur. Quare qui muneric interventione spiritualia affequitur, ea licetē retinere non potest. 2. Simoniacos tam vendentes, quam ementes spiritualia, aut etiam mediatores, aliis quoque pœnis puniri, scilic. infamia, & depositione, si sint clerici, & excommunicatione, si sint laici. Verum ad majorem horum illustrationem

Nota 1. Simoniamentalem, sive sit purè mentalis sive etiam sit conjuncta cum actibus externis danni, & accipiendi, non subiacere pœnis in jure latissima simoniacos: sed sufficere quod tale peccatum committentes, de eo pœnitentiam agant, ut docent communiter authores, post S. Thomam articulo citato, in respons ad 6.

Nec resert, quod usurarius mentalis non acquirat dominium ejus, quod datur ultra sortem, adeoque tenetur illud restituere, estenim discrimin, quia

solvens usuras, nihil recipit pro eo quod dat ultra
sortem, ac proinde censetur illud dare involuntariè.
Oppositorum autem contingit in simonia mentali,
quia pro pecunia data, accipitur spirituale.

Nota 2. Ex communiori sententia, pro simonia co-
ventionali non incurri ipso facto, pœnas jure positi-
vo latas contra simoniacos; quia verba quibus in ju-
re pœnæ imponuntur simoniacis, non significant so-
las conventiones, sed ipsam executionem, seu datio-
nem & receptionem, adeoque simoniā realē &
completam. Unde cūm pœnæ sint restringenda, si
monia conventionalis nōn incurrit ipso facto pœnas
latas, sive sit purè conventionalis, sive datum sit pre-
tium, pro re spirituali nondum accepta, sive denique
res spiritualis tradita sit, pretium tamen nondum sit
exhibitum.

Excipitur autem simonia confidentiæ, et si non sit
nisi conventionalis, qui enim illam commisit, ipso
jure excommunicationem Papalem incurrit, priva-
tur beneficio simoniacè acquisito, cuius collatio re-
servatur summo Pontifici, fitque inhabilis ad illud, &
ad cætera omnia. At quamvis etiam privetur bene-
ficiis & pensionibus ante obtentis, hoc non fit ante
judicis sententiam: quia nemo tenetur à se abdicare
rem, quam justè possidet, nisi ad id per sententiam
cogatur.

Imò, si conventio postea utrinque, vel ex parte
compleatur, non modo pœnæ tunc incurruunt, sed
etiam retrotrahuntur ad tempus conventionis. Ita ut
contrahentes censeantur incurrisse excommunica-
tionem, ipso tempore contractus, & beneficii colla-
tio jam ex tunc reputetur invalida. Verùm existim
ista solum habere locum in foro externo, non autem
in foro conscientiæ. Quare et si, quando simoniau-
trinque completa est, qui beneficium accepit, tenet
statim illud dimittere, non tamen tenetur resti-
tuere fuctus, quos à tempore contractus percepit.
Dixi, vel ex parte, nam in simonia conventionali
pœnæ

pœnae incuruntur, quando pretium promissum solvit sive ex toto, sive ex parte.

Nota 3. Etsi beneficium simoniacè acquisitum jure divino dimittendum non sit, quia simonia non impedit, quin collator habuerit potestatem, & voluntatem transferendi beneficium; & pretium dans, capacitatem & voluntatem illud acceptandi. Constat tamen ex jure Ecclesiastico ejusmodi beneficium dimittendum esse, itemque pretium illius restituendum. Dubium est autem, cuinam restitutio sive beneficii sive pretii facienda sit. Qua in re

Dico 1. Beneficium simoniacè acquisitum restituendum esse superiori, non autem ei à quo emptum fuit. 2. Pretium datum pro beneficio, restituendum esse ipso danti, si beneficium nondum sit traditum; quia jura non statuunt, ut alteri derur. 3. Si beneficium collatum est, pretium restituendum esse Ecclesie, quæ injuriam passa est, vel erogandum in pauperes: non modo post judicis sententiam, sed etiam ante illam, ut authores communiter ex jure colligunt.

C A P U T VIII.

De justitia erga homines secundum sepe statuta.

RESOLUTIO I. *Justitia definiri solet ex Jurisperitis, Perpetua & constans voluntas iuri suum unicuique tribuendi.] ITA omnes cum sancto Thom. 2. 2. q. 2. art. 1. Ut autem hanc definitionem melius percipias, *Nota 1.* Justitiam hic à nobis non sumi pro gratia habituali, quæ quis denominatur justus, aut pro concentu omnium virtutum, qui interdum justitia appellatur; sed pro speciali virtute morali existente in voluntate, sicut in proximo subiecto, per quam homo ordinatur ad alterum, unicuique quod suum est reddendo. Unde distinguitur à fortitudine, & temperantia, quia hæ perficiunt hominem in ordine ad seipsum, justitia verò in ordine ad alterum. Distinguitur etiam ab amicitia, pietate,*